

IMPLEMENTACIJA INSTITUTA SOSEDSKIH STRAŽ V SLOVENSKI SISTEM

Monika Klemenčič in Martina Stipič

Namen prispevka

Namen prispevka je prikaz stopnje vključenosti prebivalcev v policijsko delo v skupnosti, predvsem z vidika sosedskih straž. Poseben poudarek je na analizi tujih praks in možnosti implementacije v slovenski sistem.

Metode

Članek temelji na pregledu in analizi domače in tuje literature ter na pregledu tujih praks, ki jih je zbrala Evropska mreža za preprečevanje kriminalitete.

Ugotovitve

Policijsko delo v skupnosti ima v Sloveniji dolgo zgodovino in se do neke mere tudi uspešno izvaja. Z novo zakonodajo je še bolj poudarjeno sodelovanje policije s skupnostjo, ki pa se še ne izvaja v zadostni meri. Sosedske straže v Sloveniji niso ustanovljene, v tujini pa ta oblika sodelovanja obstaja in je različno urejena. Na podlagi analize tujih praks ocenjujemo, da bi bilo tudi v Sloveniji mogoče implementirati institut sosedskih straž, in sicer bi sistem temeljil na prostovoljstvu občanov ali sodobnih informacijskih tehnologijah.

Omejitve/uporabnost raziskave

Prispevek predstavlja možnosti vpeljave instituta sosedskih straž ter kasnejše nadgradnje v Republiki Sloveniji.

Praktična uporabnost

Dosedanje preučevanje policijskega dela v skupnosti se je problema sosedskih straž lotevalo le posredno. To je tudi razlog za proučevanje tega področja.

Izvirnost/pomembnost prispevka

Prispevek predstavlja prvi korak k raziskovanju področja sosedskih straž in je namenjen vsem, ki se s policijsko dejavnostjo ukvarjajo s teoretičnega in/ali praktičnega vidika.

Ključne besede: sosedske straže, policijsko delo v skupnosti, policijska dejavnost, zakonodaja, tuje prakse, prostovoljstvo občanov

1 UVOD

Prispevek predstavlja prvi primer raziskovanja možnosti implementacije instituta sosedskih straž v slovenski sistem. Z različnih vidikov se osredotoča na proučevanje policijskega dela v skupnosti in na sosedske straže. Tematika policijskega dela v skupnosti je v slovenski literaturi že dokaj dobro raziskana, saj ima policijsko delo v Sloveniji že dolgo zgodovino. V tujini je ta tematika prav tako obsežno proučevana, na temo sosedskih straž pa obstajajo raziskave, ki ta institut obravnavajo z različnih zornih kotov.

V prispevku želiva predstaviti možnosti implementacije sosedskih straž v Slovenijo, saj je iz zgledov tujih praks razvidno, da so države program sosedskih straž prilagodile svojemu okolju. Glede na stopnjo prostovoljnega sodelovanja med prebivalci in poudarku na policijskem delu v skupnosti pri policiji bi bila implementacija mogoča. S tem bi lahko premostili mnoge težave sosesk, predvsem tistih iz urbanih okolij.

2 RAZVOJ POLICIJSKE DEJAVNOSTI V SKUPNOSTI V SLOVENIJI

Prve ideje o policijskem delu v skupnosti [PDS] in poskusi vpeljave policijskega dela v skupnosti so se v Združenih državah Amerike [ZDA] pojavili že med leti 1914-1919, ko so policisti sodelovali s šolami in soseskami in so se skupaj z njimi čutili odgovorne za varnost na ulicah (Vrtič in Gorenak, 2008). Poleg tradicionalnega dela so policisti v tem obdobju že izvajali nekatere druge dejavnosti, ki so jih približevale skupnosti: upravljanje kuhinj in zatočišč za reveže in priseljence, nekatere gasilske storitve, pometanje ulic in podobno (Kogovšek, 2009). Z vedno večjim tehnološkim napredkom pa se je pojavilo patroljiranje v vozilu, ki je policijo odtujilo od skupnosti (Cordner in Hale v Vrtič in Gorenak, 2008). V ZDA je bilo dolgo časa poudarjeno tradicionalno policijsko delo, ki je reaktivno in ne temelji na sodelovanju s prebivalci skupnosti. Prav zaradi odtujenosti, neučinkovitega in neuspešnega soočanja s kriminaliteto ter zaradi policijskega nasilja, je ob koncu 70. in začetku 80. let prejšnjega stoletja v ZDA in v drugih zahodnih državah (Kanada, Velika Britanija), policijska organizacija pričela z uveljavljanjem novega (v večji meri tudi filozofskega) koncepta policijskega dela v skupnosti, t.i. community policing (Meško in Lobnikar, 2005). Ta sodoben proaktiven pristop je sestavljen iz treh osnovnih elementov: policije, skupnosti ter pripravljenosti za medsebojno uspešno sodelovanje.

V Sloveniji so se reforme policijskega dela pričele uvajati po osamosvojitvi leta 1991. Idejo policijskega dela v skupnosti smo prevzeli od ZDA in ostalih prozahodno usmerjenih držav (Meško in

Lobnikar, 2005; Meško, 2009; Lobnikar in Meško, 2010; Meško et al., 2012), vendar implementacija tovrstnega policijskega dela ni potekala povsem brez težav (Jere, Sotlar, Meško, 2012; Meško in Klemenčič, 2007), o čemer bo govora v nadaljevanju prispevka. Kljub vsemu pa so nekateri elementi policijskega dela v skupnosti v Sloveniji bolj ali manj obstajali že v obdobju od konca druge svetovne vojne dalje (Meško et al., 2012; Jere, Sotlar, Meško, 2012). Ti elementi so se kazali predvsem v delu policistov na terenu in organizaciji policijskega dela.

Od leta 1946 je bila osnovna enota narodne milice postaja narodne milice, ki je bila razdeljena na patroljne okoliše oziroma rajone. Ena izmed nalog miličnikov v tem obdobju je bila tudi spoznavanje ljudi in okoliša, kjer je miličnik deloval. Leta 1950 so nato začeli uveljavljati kombinirane patroljne obhode, kjer je samoiniciativnost miličnikov prišla še bolj do izraza. S takšno obliko dela je prišlo do vzpostavitve informativne mreže miličnika v nekem kraju, kar je pomembno vplivalo na pridobivanje informacij. Leta 1953 so v ljudski milici začeli uvajati novo obliko terenskega dela – sektorsko službo. Sektorski miličnik je poleg tradicionalnih represivnih nalog milice opravljal tudi preventivne naloge in sodeloval z državljani. Po letu 1963 so se območja postaj milice uskladila z območji takratnih občin in so bila dalje razdeljena na obhodne okoliše. Vodja obhodnega okoliša je skrbel predvsem za javno varnost, poudarek pa je bil tudi na širšem in pristnejšem sodelovanju z občani v krajevni skupnosti. Po letu 1976 je varnostni okoliš (pred tem obhodni okoliš) prevzel vodja varnostnega okoliša in dobil vrsto novih nalog, večinoma povezanih z razvojem sistema družbene samozaščite in izvrševanjem zadev javne varnosti na območju varnostnega okoliša (Policija, 2012a, Meško et al., 2012, Jere, 2013).

3 OPREDELITEV POLICIJSKEGA DELA V SKUPNOSTI

Policijsko delo v skupnosti je besedna zveza, ki je v praksi zelo pogosto uporabljena, kljub temu pa obstajajo dileme, kaj policijsko delo v skupnosti pravzaprav pomeni. Večji del javnosti, strokovnjakov in akademikov se sicer strinja, da ima policijsko delo v skupnosti nekaj opraviti z izboljšanjem odnosov na ravni policije in javnosti oz. da gre za izboljšano komunikacijo med slednjima (Baylay, 1986).

Zaenkrat tudi ne obstaja neka enotna splošno sprejeta definicija ali opredelitev policijskega dela v skupnosti (Meško, 2001), saj naj bi se koncept sodelovanja med policijo in prebivalci prilagodil vsaki državi glede na njeno družbeno in politično situacijo. Dejstvo pa je, da policijsko delo v skupnosti različni avtorji opredeljujejo podobno (Meško in Lobnikar, 2005, Meško, 2001). Weisel in Eck sta leta 1994 PDS definirala takole: »Različne oblike prakse, ki so združene v ideji, da morata policija in javnost postati boljša partnerja pri nadziranju kriminalitete, nereda in drugih problemov« (prav tam: 92, prav tam: 275). Wilkinson in Rosenbaum pa menita, da »Policijsko delo v skupnosti predstavlja temeljno spmembo v vlogi policistov, upoštevajoč spremembe njihovih veščin, motivacije in

priložnosti za udejstvovanje pri reševanju problemov in razvijanje novega partnerstva s ključnimi elementi v skupnosti» (prav tam: 92, prav tam: 275). Trojanowicz, Rosenbaum, Skogan so mnenja, da je policijsko delo v skupnosti sodelovanje policije z občani v skupnosti (prav tam: 92, prav tam: 275). Nekakšna skupna točka zgoraj navedenih opredelitev je t.i. partnerstvo med policijo in javnostjo oz. občani.

Meško (2001) je pri definiranju policijskega dela v skupnosti poleg (1) sodelovanja med policijo in občani, poudaril še naslednje elemente, ki so pomembni pri izvajanju tovrstnega policijskega dela: (2) reševanje problemov (pomeni opredelitev problema in iskanje primarnih rešitev v vsaki specifični situaciji, pri čemer je smiselno, da sodelujejo različni akterji, ki lahko pripomorejo k rešitvi problemov), (3) skupnostna baza (policist na nekem območju spozna okoliš, probleme in občane) ter (4) ponovno definiranje ciljev policijske dejavnosti (pomeni predvsem spremembo ocenjevanja policijskega dela).

Pri policijskem delu v skupnosti gre na eni strani za filozofijo (način razmišljanja) in organizacijsko strategijo (kako uresničiti to filozofijo) z namenom skupnega reševanja problemov v skupnosti (Trojanowicz v Meško, 2001). Filozofija policijskega dela v skupnosti temelji na sodelovanju in skupnem reševanju problemov in v marsičem spominja na situacijsko preprečevanje kriminalitete. Vendar ni dovolj, da se policija le odziva na prijave, ker gre v tem primeru za reaktivno odzivanje na probleme, ampak je potrebno pri identifikaciji problemov, iskanju možnih rešitev ter izvajanju različnih ukrepov spodbuditi sodelovanje policije s prebivalci v skupnosti (Meško in Lobnikar, 2005). To je nov, proaktiven pristop pri izvajanju policijskega dela.

Policija svojo vlogo v partnerskem sodelovanju vidi tudi in predvsem skozi sodelovanje v posvetovalnih telesih, in sicer tako da:

- Komandirji policijskih postaj, njihovi pomočniki, predvsem pa vodje policijskih okolišev strokovno pomagajo, svetujejo in priporočajo različne aktivnosti za izboljšanje varnostnih razmer.
- Prisluhnejo željam in pobudam državljanov za izboljšanje varnosti.
- Pripravljene so sprejemati kritike. Odgovarjajo na vsako vprašanje, ki se tiče varnosti.
- V okviru zakonskih pooblastil pristopijo k razreševanju konkretnih problemov.
- Prebivalce seznanjajo z varnostnimi razmerami in oblikami deviantnih dejanj in pojavov (Policija, 2012b).

Poleg delovanja v preventivnih telesih, je policija dejavna tudi na področju preventivnih akcij in projektov. Nosilec preventivnega dela in partnerskega sodelovanja z državljani na območju policijskega okoliša pa je vodja policijskega okoliša, ki:

- opravlja predvsem preventivne naloge v policijskem okolišu,

- sodeluje pri preprečevanju in odkrivanju kaznivih dejanj ter pri odkrivanju in prijemanju storilcev kaznivih dejanj in drugih iskanih oseb,
- ugotavlja kriminalna žarišča in sodeluje pri njihovem nadzoru,
- sodeluje s prebivalci, predstavniki lokalnih oblasti, predstavniki podjetij, organizacij in društev, ter jih seznaja s pojavnimi oblikami kriminalitete in kršitvami,
- predava v šolah in vrtcih,
- svetuje občanom, jih opozarja in jim daje navodila v zvezi s preprečevanjem kaznivih dejanj in prekrškov,
- obiskuje oškodovance in žrtve kaznivih dejanj, vrača najdene oziroma zasežene ukradene predmete in z razgovori pridobiva informacije (Policija, 2012c).

4 POLICIJSKO DELO V SKUPNOSTI - ZAKONODAJA, STRATEŠKI DOKUMENTI, LOKALNA SAMOUPRAVA

Policijsko delo v skupnosti je prej kot v zakonodaji opredeljeno v strateškousmerjevalnih in operativnih dokumentih Ministrstva za notranje zadeve in Policije (Meško et al., 2012)

4.1 Strateški dokumenti

Sledi pregled strateških dokumentov, ki policijsko dejavnost v skupnosti definirajo oz. vidijo kot vodilo pri opravljanju nalog policije (Meško et al., 2012):

- Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja dela policije za obdobje od leta 2003 do 2007 (MNZ) – poslanstvo policije je, da pomaga ljudem, poudarja se tudi partnerstvo s posamezniki in skupnostjo.
- Letni načrt dela policije za leto 2003 (MNZ) – zastavljen strateški cilj razvijanja partnerskega odnosa s posamezniki in skupnostmi.
- Temeljne usmeritve za pripravo srednjeročnega načrta razvoja in dela policije v obdobju 2008–2012 (MNZ) - poudarek na vzpostavljanju in razvijanju partnerstva s skupnostjo, spremenjena vloga vodje policijskega okoliša in večja prisotnost vseh policistov na terenu.
- Srednjeročni načrt razvoja in dela policije za obdobje 2008–2012 (MNZ) - razvijanje novih metod dela policije v lokalni skupnosti ter preventivnih programov.
- Usmeritve in obvezna navodila za pripravo letnega načrta dela policije v letu 2011 (MNZ) – krepitev preventivnih dejavnosti in policijskega dela v skupnosti.

- Resolucija o preprečevanju in zatiranju kriminalitete iz leta 2006 (MNZ) – poudarek na metodah in oblikah dela (svetovanje, delo v posvetovalnih telesih, delo v policijskih pisarnah, izobraževanje otrok in odraslih ter neformalne oblike druženja in povezovanja z državljani).
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2007–2011 (MNZ) – policijsko delo v skupnosti eksplicitno sploh ni omenjeno!
- Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja in zatiranja kriminalitete za obdobje 2012–2016 (MNZ) – policijsko delo v skupnosti predstavlja enega od osrednjih konceptov pri preprečevanju kriminalitete in zmanjševanju strahu pred njo.

4.2 Zakonodaja

Normativno-pravni vidik predstavljajo naslednji zakoni:

- ZAKON O ORGANIZIRANOSTI IN DELU V POLICIJI (2013) predstavlja normativno-pravni vidik PDS, kjer v 35. členu definira naravo policijskega dela v skupnosti. Gre za t.i. »Partnersko sodelovanje za zagotavljanje večje varnosti: sporazumno se ustanovljajo sveti ali druge dogovorjene oblike partnerskega sodelovanja za zagotavljanje večje varnosti. Sodeluje se z organi občin (izboljšanje varnosti v lokalni skupnosti) in z drugimi organi, organizacijami in institucijami, civilno družbo in posamezniki« (Zakon o organiziranosti in delu v policiji, 2013).

- ZAKON O OBČINSKEM REDARSTVU iz leta 2006 usmerja redarje pri opravljanju nalog in izvajanju pooblastil, da sodelujejo s policisti (Zakon o občinskem redarstvu, 2006). Eden od primerov povezovanja redarjev in policije je Predlog strategije v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva MOL (v nadaljevanju SUDMR MOL), ki je bil sprejet leta 2011 (Predlog strategije v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva mestne občine Ljubljana, 2011). Vloga MR MOL je predvsem represivna, izvajajo pa tudi določene aktivnosti na področju preventive (varstvo otrok v prometu, urejanje prometa v času različnih prireditev, sodelovanje s šolami in ostalo). Ta strategija pomeni konkretizacijo preventivnih nalog in daje praktične usmeritve za vsakodnevno delo (Predlog strategije, 2011). Pri izvajanju te strategije ima poseben pomen sodelovanje mestnih redarjev s policijo. SUDMR je nova filozofija, organizacijska strategija in mehak, neoblasten pristop k reševanju težav, ki pa ne izključuje represivnega delovanja kot osnovnega, primarnega delovanja mestnega redarstva v Ljubljani. (Predlog strategije, 2011). Na tem mestu bi se lahko v prihodnosti pojavile težave pri uresničevanju strategije SUDMR. Če bo represivno delovanje ostalo primarno delovanje (kar je, seveda, tudi osnovna naloga redarjev), je težko verjetno, da bodo ljudje redarje voljni sprejeti kot osebe, katerim lahko zaupajo reševanje svojih problemov. Malo verjetno je, da bi vodja četrtne skupnosti (VČO) kot nosilec preventivne dejavnosti v skupnosti, užival tolikšno mero zaupanja kot

npr. vodja policijskega okoliša (VPO), sploh ob dejstvu, da bi zaradi kadrovske podhranjenosti, moral opravljati tako represivne kot preventivne naloge. Problem zaupanja ljudi v delo mestnega redarstva je nakazala že študija, ki sta jo izvedla Pagon in Lobnikar leta 2001 (Pagon in Lobnikar, 2001a).

- ZAKON O LOKALNI SAMOUPRAVI, ki v 29. členu županom omogoča ustanovitve posvetovalnih teles na področju varnostne problematike v lokalni skupnosti - svete, sosvete, komisije, ki so del strategije policijskega dela v skupnosti (Zakon o lokalni samoupravi, 2007). Njihovo delovanje, uspešnost in problematika sta opisana v naslednjem poglavju z naslovom problematika implementacije policijskega dela v skupnosti v Sloveniji.

5 PROBLEMATIKA IMPLEMENTACIJE POLICIJSKEGA DELA V SKUPNOSTI V SLOVENIJI

Kot je bilo že omenjeno, smo v Sloveniji pri uvajanju reform in policijskega dela v skupnosti v slovenski policijski sistem, sledili predvsem konceptom, ki so se razvili v ZDA in drugih prozahodno usmerjenih državah. Pri implementaciji idej pa ni šlo povsem brez težav. Po mnenju Meška in Lobnikarja (2005), smo pri uvajanju v prakso nekako zanemarili dejstvo, da se idej ne sme le prevzeti, ampak jih je potrebno kritično pretresti ter prilagoditi družbenemu, pravnemu in socialnemu sistemu države. Problemi policijskega dela v skupnosti zadevajo predvsem (Meško in Klemenčič, 2007; Meško in Lobnikar, 2005):

- same policiste (miselnost in sprejemanje tovrstnega dela),
- sodelovanje občanov (ali so pripravljeni za sodelovanje in kako jih vključiti),
- vrednotenje in ocenjevanje tovrstnega dela,
- prehiter in nekritičen prenos idej ter s tem težave pri implementaciji policijskega dela v skupnosti v slovenski sistem,
- nerazumevanje temeljne filozofije ter zakonske ureditve (zmanjšana diskrecijska pravica slovenskih policistov v primerjavi z državami, od koder izvira sodobna ideja PDS).

Eden izmed bolj pogostih problemov, s katerim se v Sloveniji srečujejo oblikovalci varnostnih strategij, je pomanjkljiva komunikacija med policisti in občani. Kako občanom predstaviti policijsko delo v skupnosti in policijsko delo nasploh: vemo namreč, da je ravno razumevanje tovrstnega dela, hkrati tudi pogoj za uspešno ocenjevanje preventivnega dela policistov, ki se ne more izražati tako kot represivno delo – skozi številke, ampak ima učinke druge – npr. pri samem zadovoljstvu prebivalcev v neki skupnosti. Poleg tega se pojavlja tudi vprašanje i kako prebivalce pritegniti k sodelovanju in kako se pri tem izogniti temu, da se sodelovanje s skupnostjo ne bi sprevrglo v prefinjeno

nadzorovanje oz. »policizacijo lokalne skupnosti« (Meško, 2004a). Po drugi strani lahko s pritegnitvijo skupnosti povečamo strah pred kriminaliteto, ki lahko preraste v vigilantizem ter s tem v nove varnostne probleme (Meško in Lobnikar, 2005).

Rezultati raziskave iz leta 2000 (Pagon in Lobnikar, 2001b) so sicer pokazali, da so prebivalci zelo naklonjeni ideji policijskega dela v skupnosti, obenem pa so tudi bolj pripravljeni pomagati policistom pri njihovem delu kot to dojemajo policisti. Kje je torej problem?

Neizpodbitno dejstvo je, da PDS v ljudeh lahko zbuja tako dobre kot slabe občutke, in sicer prav zaradi spomina na čas pred letom 1991, ko je bilo policijsko delo bolj ali manj ideološko naravnano - vseobsegajoč družbeni in politični nadzor državljanov (Jere, Sotlar, Meško, 2012). Policijsko delo v skupnosti je tudi lažje izvajati v manjših krajih kot v urbanih okoljih (Meško in Lobnikar, 2005). Glede na krčenje števila policijskih uprav z 11 na obstoječih 8, se zdi, da ukrepi združevanja policijskih uprav in zmanjševanja števila policistov ne delajo usluge izvajanju in uvajanju preventivnega dela.

Ena izmed oblik partnerskega sodelovanja in zagotavljanja preventivnega delovanja in sodelovanja na lokalni ravni so tudi varnostni (so)sveti, ki naj bi bili korak v pravo smer, vendar do sedaj niso prinesli pravih rezultatov (Meško in Lobnikar, 2005; Jere, 2013). Glavna pomanjkljivost, ki se je izrazila skozi nekajletno delovanje, je, da običajno delujejo brez poglobljene analize in so v večini primerov ad hoc posvetovalna telesa županov (Meško, 2004a).

Kriminološke študije so na drugi strani pokazale, da je največji dejavnik povečane kriminalitete v urbanih okoljih prav odtujenost ljudi (Meško, 2004b). Eden od možnih pristopov k policijskemu delu v skupnosti, partnerskemu sodelovanju in identificiranju ter razreševanju problemov bi bile lahko sosedske straže, ki v Sloveniji zaenkrat še ne obstajajo.

6 SOSEDSKE STRAŽE

V tem poglavju bo predstavljen razvoj sosedskih straž skozi čas in splošne značilnosti tega sistema.

6.1 Zgodovinski razvoj

Sosedske straže so sistem, katerega jedro predstavlja skupnost. Člani določene skupnosti si skozi nadzor prizadevajo za preprečevanje in zmanjšanje stopnje kriminalitete v njihovi soseski (Yarwood, 2012).

Sosedske straže so se razvile iz gibanja v ZDA, ki je promoviralo večjo vključenost stanovalcev v preprečevanje kriminalitete (Titus v Bennett, Holloway in Farrington, 2008). Ena prvih sosedskih straž

je bila ustanovljena s strani The National Sheriffs' Association (*Nacionalno združenje šerifov*) leta 1973 v ZDA z imenom Seattle Community Crime Prevention Project (*Seattlov projekt za preprečevanje kriminalitete v skupnosti*) (Cirel, Evans, McGillis in Whitcomb, 1977; Yarwood, 2012). V Veliki Britaniji [VB] so leta 1982 v mestu Cheshire začeli izvrševati program Home Watch (Anderton v Bennett, Holloway in Farrington, 2006). Istega leta so v mestu Bunbury v Avstraliji ustanovili prvo pilotno sosedsko stražo (Bayley in National Police Research Unit (Australia) [NPRC], 1986). Leta 1975 je Ministrstvo za narodno enotnost in vključevanje državljanov (angl. *Department of National Unity and National Integration*) v Maleziji ustanovilo Rukun Tetangga (*Odbor sosedске straže*) (Thomas, Selvadurai, Er, Lyndon in Moorthy, 2011).

V začetku so bili programi vodeni s strani policije, kjer je skupnost predstavljala le podporo. Nekaj let kasneje pa so sosedске straže prešle v domeno skupnosti, pri čemer je lokalna policija postala podporná organizacija. Sosedске straže so bile v izhodišču usmerjene v preprečevanje vlomov v domove, skozi čas pa so vključeni prebivalci postali pozorni tudi na vlome v motorna vozila in kraje le-teh, vandalizem, škodo zaradi kaznivih dejanj in ulični kriminal. Sosedске straže danes poleg nadzora nad kaznivimi dejanji skrbijo za povečanje splošne kakovosti življenja (Laycock in Tilley, 1995).

6.2 Splošne značilnosti

Sosedске straže si prizadevajo za zmanjšanje kriminalitete in priložnosti za kazniva dejanja ter asocialno vedenje; zagotavljanje stabilnosti lokalnim prebivalcem in zmanjšanje strahu pred kriminaliteto; spodbujanje dobrih medsosedskih odnosov in tesnejše povezanosti skupnosti; ter izboljšanje kakovosti življenja lokalnih prebivalcev (Moley in Budd, 2008).

Programi so organizirani s strani prebivalcev soseske, ki delujejo kot koordinatorji. Ti koordinatorji organizirajo vsakodnevno delovanje sistema, na primer posredovanje informacij in obvestil, in delujejo kot kontaktna točka drugim članom s policijo (Yarwood, 2012).

Pri sosedskih stražah je poudarjena pozornost stanovalcev za različne oblike sumljivih ravnanj, kjer pa slednji ne ukrepajo sami, ampak ob zaznavi to sporočijo lokalnemu koordinatorju ali policiji, ti pa izvedejo nadaljnje ukrepe. Vključena gospodinjstva poskrbijo tudi za označevanje premoženja in izboljšanje domače varnosti, kar zmanjša možnost za izvrševanje kaznivih dejanj in poveča tveganje za detekcijo. Poleg povečane pozornosti za sumljive okoliščine danes sosedске straže obsegajo tudi družabne in družbeno koristne dejavnosti v soseski (Laycock in Tilley, 1995; Yarwood, 2012).

Meje sosedске straže so običajno označene z uličnimi znaki, sodelujoča gospodinjstva pa svojo vključenost izkažejo z znaki na svoji nepremičnini (Yarwood, 2012).

Stroške za vodenje sistema lahko krije javnost in/ali policija, v zadnjem času pa prihaja tudi do zasebnega sponzorstva. Zaradi omejenih sredstev policije, policijski uradniki ne uspejo upravičiti porabe za ta namen (Laycock in Tilley, 1995; Yarwood, 2012). Pomanjkanje zadostnih sredstev pa lahko ogrozi učinkovito izvajanje sosedске straže.

7 STATISTIČNI PODATKI

Število sosedskih straž se je od začetka močno povečalo, ta način sosedskega povezovanja pa je ves čas tudi pridobival na članstvu. V nadaljevanju so predstavljeni statistični podatki članstva v sosedskih stražah iz različnih držav.

7.1 Velika Britanija

V VB se je število sistemov sosedskih straž in delež gospodinjstev vključenih vanje v prvem desetletju po začetku ustanavljanja dramatično povečalo (Laycock in Tilley, 1995).

Leta 1992 je British Crime Survey [BCS] pokazala, da je bilo 20 % gospodinjstev vključenih v sosedске straže in da se je 71% tistih, ki niso bili vključeni, bilo pripravljenih pridružiti. Do največjega povečanja članstva v sosedskih stražah je prišlo na območjih z nižjim tveganjem za kazniva dejanja (Dowds in Mayhew v Laycock in Tilley, 1995).

V naslednjih letih je članstvo naraslo, saj je bila po podatkih BCS leta 2000 v sosedске straže vključena več kot četrtina (27 %) vseh gospodinjstev (približno šest milijonov gospodinjstev) v Angliji in Walesu (Sims v Bennett et al., 2008).

Zadnji podatki pa govorijo o upadu članstva v sosedskih stražah. Po podatki BCS iz leta 2006/07 je v sosedskih stražah sodelovalo 16 % gospodinjstev, kar je bilo približno 3,8 milijona gospodinjstev iz Anglije in Walesa (Maley in Budd, 2008).

Po pregledu podatkov ugotovimo, da je število gospodinjstev vključenih v sosedске straže skozi leta nihalo. Rasti članstva v prvih dveh desetletjih je sledil upad, vendar pa je bilo število gospodinjstev še vedno razmeroma visoko. Za boljši pregled nad članstvom v sosedskih stražah pa bi bilo potrebno pridobiti novejšة podatke.

7.2 Združene države Amerike

V ZDA so sosedske straže najbolj razširjene in znane organizacije za preprečevanje kriminala v skupnosti. Zaradi svojih značilnosti predstavljajo trden temelj za številne druge vrste dejavnosti za preprečevanje kriminalitete (Feins, 1983).

Članstvo v sosedskih stražah se je v ZDA skozi leta močno povečevalo. Leta 1981 je bilo ocenjeno, da je 12 % mestnega prebivalstva v ZDA vključenih v sistem, do leta 1988 pa se je ta številka povečala na 20 % (USAonWatch v Yarwood, 2012).

Nacionalna raziskava o preprečevanju kriminalitete iz leta 2000 (angl. *The 2000 National Crime Prevention Survey*) je ocenila, da je 41 % ameriškega prebivalstva živel v skupnostih, ki jih sosedske straže zajemajo. V poročilu je bilo ugotovljeno, da je to največja organizirana dejavnost za preprečevanje kriminala med Američani (National Crime Prevention Council v Bennett et al., 2008).

Na podlagi teh podatkov lahko zaključimo, da se je članstvo v sosedskih stražah močno povečalo. V primerjavi z VB je v ZDA v sosedske straže vključenih občutno več gospodinjstev. Bi pa bilo tudi za primer ZDA potrebno pridobiti novejša podatke.

8 VKLJUČENOST PREBIVALCEV

Razlike med udeleženci in tistimi, ki v prostovoljne organizacije v soseski niso vključeni, so pozele veliko pozornosti raziskovalcev. Med njimi obstaja soglasje, da se značilnosti udeležencev razlikujejo. Različne študije pravijo, da tisti, ki so starejši, poročeni, bolj izobraženi in imajo boljši socialno-ekonomski status, bolj pogosto sodelujejo pri prostovoljnih organizacijah v njihovih skupnostih (Bussell in Forbes, 2002; Curtis, 1971). Številne študije so potrdile tudi razlike med udeleženci in tistimi, ki v sosedskih organizacijah ne sodelujejo. Udeleženci v sosedskih združenjih za preprečevanje kriminalitete so bolj verjetno ženske, mlajše od 50 let in višje izobražene, z daljšim obdobjem bivanja v tej soseski ter z lastno nepremičnino, poročene z otroci (Greenberg, Rohe in Williams, 1985; Kang, 2011; Lavrakas in Herz, 1982; Ren, Zhao, Lovrich in Gaffney, 2006; Sampson in Groves, 1989). Nasprotno, Bennett (1989) v raziskavi, ki jo je izvedel, ni našel razlik med člani in nečlani glede večine prej navedenih karakteristik, razen glede lastništva nepremičnine.

Laycock in Tilley (1995) ugotavljata, da je izvajanje sosedskih straž najuspešnejše v soseskah, kjer živijo prebivalci srednjega sloja, saj ti razvijejo boljše odnose znotraj skupnosti, Yarwood (2012) pa doda, da se sheme najboljše razvijejo v soseskah z velikim številom prebivalcev srednjih let, ki imajo dovolj časa, zaupanja in priložnost za zagon sheme.

Carson, Chappell in Dujela (2010) trdijo, da med dolžino prebivanja v določenem kraju in občutkom za skupnost ni korelacije, kar so potrdili tudi drugi avtorji (Royal in Rossi, 1996; Brodsky, O'Campo

in Aronson, 1999). Nasprotno, nekateri avtorji zagovarjajo stališče, da obstaja korelacija med dolžino prebivanja in navezanostjo na skupnost (Sampson, 1991), občutkom pripadnosti (Puddifoot, 2003), in občutkom za skupnost (Glynn, 1981; Prezza, Amici, Roberti in Tedeschi, 2001).

Rohe in Stewart po pregledu literature ugotavljata, da lastniki nepremičnin pogosteje sodelujejo v lokalnih organizacijah kot najemniki (v Carson et al., 2010). Bennett (1989) se s to ugotovitvijo strinja in dodaja, da se v sosedske straže pogosteje vključijo osebe, ki živijo v hiši, manj pa tiste, ki živijo v stanovanju. To dejstvo je potrdila tudi BCS iz leta 2006/07, poleg tega pa je ugotovila, da so bila gospodinjstva iz ruralnih predelov bolj pogosto (21 %) vključena v shemo sosedske straže kot gospodinjstva v urbanih naseljih (15 %) (Moley in Budd, 2008).

Iz pregleda literature je razvidno, da se dejavniki, ki vplivajo na vključenost prebivalcev v sosedske straže, razlikujejo med raziskavami. Vzrok za tako velike razlike lahko včasih najdemo v raziskavah samih, saj so nekatere izvedene na premajhnih vzorcih, da bi bile reprezentativne. Sosedske straže po svetu pa se razlikujejo predvsem zaradi članov, ki so si med seboj različni po socialnih, rasnih, ekonomskih, izobrazbenih in drugih značilnosti in se vanje vključujejo z različnimi razlogi.

9 VPLIV SOSEDSKIH STRAŽ NA DEJAVNIKE KRIMINALITETE

Glavni namen sosedskih straž je zmanjševanje števila storjenih kaznivih dejanj, za kar si člani sosedske straže prizadevajo z lastnim opazovanjem in sodelovanjem s policijo. Sosedske straže pri tem pomembno vplivajo tudi na strah pred kriminaliteto, bodisi se ta poveča ali zmanjša.

9.1 Sosedske straže in zmanjševanje kriminalitete

Vpliv sosedskih straž na kriminaliteto je bil predmet veliko študij v tujini. Sherman in Eck (2002) ugotavljata, da so sosedske straže neučinkovite pri zmanjševanju kriminala. Nasprotno pa Titus (1984) zagovarja stališče, da so ti programi učinkoviti, Husain (1988) pa dodaja, da znižujejo predvsem število lažjih kaznivih dejanj in pojave antisocialnega vedenja. Bennett et al. (2008) so opravili obsežno raziskavo, pri kateri je bila polovica ocenjevanih sosedskih straž uspešna glede zmanjševanja kriminalitete. Slednji v svoji raziskavi pravijo, da učinkovitost sosedskih straž morda lahko pripišemo večanju nadzora, zmanjšanju možnosti za kazniva dejanja in krepitvi neformalnega družbenega nadzora.

Vidimo, da je obseg študij na to temo v tujini obsežen, vendar pa si avtorji glede vpliva sosedskih straž na stopnjo kriminalitete niso enotni. Prav tako kot pri razlikah o članstvu v sosedskih stražah (glej zgoraj), tudi tukaj lahko neenotnost pripišemo raziskavam samim. Da bi prišli do čim boljših podatkov

za raziskovanje tega področja, je potrebno opraviti zelo obsežno raziskavo tako v vzorcu kot v količini obravnavanih elementov. Najbolj kvalitetno raziskavo so na tem področju opravili Bennett et al. (2008).

9.2 Sosedske straže in strah pred kriminaliteto

Tudi raziskave o razmerju med sodelovanjem v sosedskih stražah in strahu pred kriminaliteto prikazujejo različne poglede na to tematiko.

Hope (1988) je na podlagi analize podatkov iz druge BCS zaključil, da je podpora sosedskim stražam pomembno povezana z zaznavanjem verjetnosti viktimizacije kot visoke in zaskrbljenostjo posameznika, da bo postal žrtev vloma (v Bennett, 1989). Nasprotno trdi Lavrakas (1981), ki je ugotovil, da sodelovanje v sosedskih stražah ni bilo povezano s strahom pred kriminaliteto. Skogan in Maxfield (1981) dodajata, da so udeleženci bistveno manjkrat kot ne-udeleženci poročali, da se niso počutili varno v svojih soseskah. To so potrdili tudi rezultati BCS iz leta 2006/07, po katerih so bili člani sosedske straže manj zaskrbljeni, da bodo postali žrtev vloma ali avtomobilske kriminalitete, kot pa nečlani (Moley in Budd, 2008). Poleg tega je petletni projekt »Odzivi na kriminaliteto« (angl. *Reactions to Crime*) pokazal, da sodelovanje državljanov pri prizadevanjih za preprečevanje kaznivih dejanj ni povezano s strahom pred kriminaliteto, ampak z vključevanjem v sosedske in družabne skupine kot take (Skogan, Lewis, Dubow in Gordon, 1982; DuBow in Podolefsky, 1979).

Tudi na to temo je obseg študij velik, njihovi rezultati pa se razlikujejo. Razlike bi morda lahko ponovno pripisali izvedbi raziskav, saj je za kvalitetne rezultate potrebno opraviti zelo obsežno raziskavo. Opazimo pa lahko, da več raziskav argumentira dejstvo, da odločitev za vključitev v sosedsko stražo ne izhaja iz strahu pred kriminaliteto.

10 SOSEDSKE STRAŽE PO SVETU

Od ustanovitve prve sosedske straže v ZDA se je ta shema razširila po svetu. Sosedske straže povsod temeljijo na prostovoljstvu, različne države pa so program prilagodile svojim potrebam.

10.1 Združene države Amerike

V ZDA so sosedske straže po soseskah organizirane individualno, na državni ravni pa so oblikovali priporočila, ki vsako od njih vodijo pri delovanju.

Sosedska straža lahko določi svojega koordinatorja, vodjo manjše skupine hiš, oblikuje shemo telefonskih kontaktov, katero aktivirajo v nujnih primerih, komunikacija pa poteka tudi preko elektronske pošte. Imajo možnost oblikovati preprosti zemljevid soseske in izvajati srečanja stanovalcev, kjer potekajo pogovori o problematikah soseske. Sosedske straže so v manjši meri financirane s strani pisarne lokalnega šerifa, za ostala sredstva pa sosedska straža poišče sponzorje ali zbira prispevke članov. Za boljšo prepoznavnost svojega delovanja lahko kupijo telovnike za člane in znake za označevanje ulic, ki jih sosedska straža nadzoruje (National Sheriffs' Association, 2010). Oblikovali so tudi različne aplikacije, pri eni izmed njih s pritiskom na gumb »Call 911« (*Pokliči 911*) kontaktirajo policijo (»National Neighborhood Watch,« 2014).

Ameriški policisti so oblikovali tudi pet-stopenjski načrt za uspešno izvajanje programa sosedskih straž. Koraki so naslednji: načrtovanje in oblikovanje strategije; usposabljanje policistov; ocenjevanje potreb skupnosti; usposabljanje prostovoljcev; in oblikovanje smiselnih projektov (Baker, Baker in Zezza, 1999).

10.2 Velika Britanija

Sosedske straže se v VB pogosto izvajajo kot del celovitega paketa. Tipičen paket se včasih označuje kot »big three« (*veliki trije*) in vključuje sosedsko stražo, označevanje premoženja in raziskave o varnosti domov (Titus, 1984). Nekateri programi vključujejo še druge elemente, kot so zaposlovanje posebnih stražnikov, povečanje rednih obhodnih patrulj, patrulje državljanov, izobraževalni programi za mlade, pomožne policijske enote in službe za podporo žrtvam (Bennett et al, 2006). V zadnjem času so nekatere izmed sosedskih straž nadgradili. Intervencije policije se tako včasih izvajajo v tandemu s sosedsko stražo (College of Policing, 2014).

Na podlagi raziskovanja vpliva sosedskih straž so na Severnem Irskem ugotovili, da policija s programom dobi boljši vpogled v probleme sosesk in da sosedske straže zmanjšajo pojave asocialnega vedenja (Department of Justice et al., 2012).

10.3 Avstralija

V vseh zveznih država Avstralije so sosedske straže na začetku organizirane s strani policije. Območja programov se navadno določijo na zahtevo rezidentov, ki skozi peticije izrazijo potrebe za tovrstno obliko povezovanj v njihovi soseski. Policija nato določi meje območij, sklicuje sestanke, pomaga pri izbiri in usposabljanju vodij sosedskih straž ter skrbi za distribucijo brošur o preprečevanju kriminalitete ter znakov. V času ustanavljanja sosedske straže ima policija večjo vlogo, nato pa upravljanje preda skupnosti (Bayley in [NPRC] 1986).

10.4 Irska

Podobno ureditev sosedskih straž kot v drugih državah poznajo tudi na Irskem.

V urbanih naseljih so ustanovljene sosedske straže, na ruralnih območjih pa obstaja »skupnostni alarm«. To sta podobna programa, ki pa vsak s svojimi značilnostmi najbolj ustreza svojemu okolju. Njihove sosedske straže so začeli ustanavljati z namenom zmanjšanja stopnje kriminalitete in izboljšanja kvalitete življenja. Vloge članov v sosedski straži so podrobno razdeljene, vsi člani pa so tudi dobro izobraženi o ukrepih, ki jih morajo izvesti v primeru, da opazijo sumljiva ravnanja. Poudarjen je pomen uličnih znakov in nalepk na oknih hiš, katerih gospodinjstva so vključena v sosedsko stražo, saj je tako območje določene sosedske straže dobro vidno, simboli pa imajo odvrtačalni učinek (An Garda Síochána, 2013).

10.5 Nova Zelandija

Na Novi Zelandiji so se sosedske straže preoblikovale v sosedsko pomoč, ki ima večji obseg pristojnosti. Poleg preprečevanja kriminala si člani med seboj in z drugimi skupinami v skupnosti prizadevajo za reševanje lokalnih problemov in identificiranje načinov za pomoč drug drugemu. Skupine sosedske pomoči so usposobljene tudi za delo z ekipami civilne zaščite v lokalnih ali nacionalnih nujnih primerih, tj. potresih in poplavih (Yarwood, 2012).

11 PRIMERI DOBRIH PRAKS

Pri svojem raziskovanju sva proučili primere dobrih praks, ki jih zbira Evropska mreža za preprečevanje kriminalitete. Primeri dobrih praks o sosedskih stražah so zbrani iz Avstrije, Švedske, Danske, Estonije in Poljske.

11.1 Avstrija

Program v Avstriji se imenuje 'proNACHBAR'. Uspešno poteka od leta 2007 in temelji na prostovoljstvu. V program so vključeni organi pregona, skupnost in nevladne organizacije, ki v sodelovanju rešujejo probleme in poskušajo povečati zaupanje v policijo. Informacije posredujejo z elektronsko pošto, preko sredstev javnega obveščanja, oddelka za preprečevanje kriminalitete in svetovalne službe kriminalistične policije. Soseske, kjer sosedske straže delujejo, so jasno označene s simbolom programa, način komuniciranja med stanovalci in policijo v nujnih primerih pa je jasno določen. Glavni cilj programa je preprečevanje vlomov, tatvin in ropov. Program je prinesel pozitivne spremembe, strah pred kriminaliteto se je zmanjšal in skupnost je bolj povezana (proNACHBAR, 2014).

11.2 Švedska

Podoben priročnik kot v ZDA so oblikovali na Švedskem, kjer priporočajo povezovanje stanovalcev, policije, občine in tudi zavarovalnic. V začetku naj bi z vprašalnikom pridobili vpogled v probleme skupnosti in tako oblikovali cilje sosedske straže. Tudi oni priporočajo srečanja stanovalcev in komunikacijo preko mobilne tehnologije in elektronske pošte, pri čemer je potrebno paziti na soglasje osebe, katere kontakt je zabeležen (Neighbourhood Watch in Multi-Family Dwellings, 2014).

11.3 Danska

Na Danskem so sosedske straže že obstajale, program pa so posodobili zaradi velikega števila vlomov. Poteka od leta 2012. Cilj programa je preprečevanje kaznivih dejanj, povečanje povezanosti stanovalcev in povečanje splošnega občutka varnosti. Oblikovali so digitalno orodje, ki je dostopno preko spletne strani programa, in mobilno aplikacijo. Digitalno orodje obsega primarno in sekundarno omrežje ter platformo za načrtovanje odsotnosti od doma. V primarno omrežje so vključeni najožji kontakti osebe, sekundarno omrežje pa služi kot lokalni sistem opozarjanja, kamor osebe sporočajo sumljiva ravnanja, vlome in vandalizem, ki jih opazijo, sistem pa sporočilo posreduje ostalim vključenim osebam. Na platformi za načrtovanje odsotnosti od doma, ki je del primarnega omrežja, pa oseba izbere določeno število kontaktnih oseb, katerim sporoči svojo odsotnost, te pa vsak drugi dan sistem opozori, da pregledajo hišo osebe in sporočijo stanje odsotni osebi. S posodobitvijo programa so oblikovali tudi nov logotip (Nabohjælp - the new 'Neighbourhood Watch' in Denmark, 2014).

11.4 Estonija

Program v Estoniji ima podobne cilje kot prejšnji primeri. Ob ustanovitvi sosedске straže se zberejo kontaktni podatki oseb, ki se odločijo za sodelovanje. Vsaka od oseb mora podati soglasje za uporabo podatkov za namene delovanja sosedске straže. Izberejo svojega vodjo in podpišejo pogodbo o sodelovanju. Stanovalci, ki so vključeni, poročajo o sumljivih ravnanjih, ki jih opazijo. Do neke mere lahko reagirajo sami, in sicer s klicem na dom osebe, pri kateri opazijo sumljivo ravnanje. V primeru, da oseba na klic ne odgovori, nato kontaktirajo policijo. Program v Estoniji uspešno poteka že deset let (Estonian Neighbourhood Watch Association (ENWA), 2014).

11.5 Poljska

V program sosedskega povezovanja na Poljskem so vključena podjetja, socialne ustanove, policija, uradniki in stanovalci območja. Temelji na prostovoljstvu, za obveščanje pa uporabljajo spletno stran. Program je učinkovit zahvaljujoč privlačnemu načinu oglaševanja in tesnemu stiku s skupnostjo. Financiran je s strani partnerjev, institucij in podjetij, kar predstavlja zadostna sredstva za učinkovito delovanje (Common Housing Estates, 2014).

12 MOŽNOST IMPLEMENTACIJE IN NADALJNJEGA RAZISKOVANJA

Primeri dobrih praks, ki jih je zbrala Evropska mreža za preprečevanje kriminalitete, prikažejo, da bi bilo institut sosedskih straž mogoče implementirati tudi v Sloveniji. Glede na to, da se je ta način sosedskega povezovanja iz ZDA in VB razširil tudi v druge države, to kaže na dejstvo, da si lahko program vsaka država prilagodi svojim potrebam.

V Sloveniji do sedaj možnost prenosa tega instituta še ni bila raziskana, v nasprotju s PDS, ki je relativno dobro raziskan in o katerem je bilo napisane kar nekaj literature. Iz razloga pomanjkanja slovenske literature na tematiko sosedskih straž so bili za ta del prispevka vključeni samo tuji viri. Gretorej za pionirskih članek, ki obravnava to področje.

Tudi v Sloveniji bi lahko ustanovili sosedске straže. Vemo, da mora sodelovanje med prebivalci in policijo potekati na prostovoljni bazi. V prostovoljne dejavnosti je pri nas vključenih veliko prebivalcev, kar torej predstavlja dobre temelje za vpeljavo. Tudi uporaba modernih tehnologij je zelo razširjena, zato bi komunikacija lahko potekala preko kratkih sporočil, elektronske pošte ali posebne aplikacije. Primer dobre prakse iz Danske in aplikacija iz ZDA predstavljata dober zgled za slednjo. V

tujini je odtujenost ljudi zelo velika, kar v veliki meri drži tudi za slovenski prostor. Marsikje se stanovalci, sploh v urbanem okolju, med seboj ne poznajo. Ta problem bi lahko premostili ravno z implementacijo sosedskih straž, pri čemer bi se povezanost stanovalcev v skupnosti povečala. Ljudje bi se v svojem okolju počutili bolj sproščeno in varno. V urbanih naseljih velik problem predstavljajo vlomi in tatvine vozil ter vlomi v domove. Boljša povezanost prebivalcev in njihova večja pozornost za sumljiva ravnanja ter boljše sodelovanje s policijo, bi vplivali na zmanjšanje števila tovrstnih kaznivih dejanj. Samo zaznavanje problemov s strani stanovalcev pri učinkovitem preprečevanju kaznivih dejanj ni dovolj. Pomembno je, da stanovalci čutijo pripravljenost svoje zaznave sporočiti policiji, bodisi posredno, preko vodje sosedske straže, ali pa neposredno. Vsekakor pa prebivalci ne smejo reševanja problemov in posredovanja vzeti v svoje roke, saj s tem obstaja nevarnost nastanka vigilantizma. Zato mora biti sodelovanje med sosesko in policijo ter delovanje sosedske straže dobro opredeljeno in načrtovano. Po zgledu tujih praks bi bilo potrebno določiti kontaktno številko policije za nujne primere. Iz organizacije sosedskih straž v ZDA bi lahko prenesli elemente, kot so preprost zemljevid soseske in mreža kontaktov drugih sosedov.

Avtorji, ki se bodo v prihodnosti ukvarjali s tematikama PDS in sosedskih straž, bi lahko več pozornosti posvetili empiričnemu raziskovanju teh področij. Na temo PDS v Sloveniji sicer obstaja kar obsežno število empiričnih raziskav. Zadnja tovrstna študija je bila opravljena leta 2012 (Meško et al., 2012). Predmet raziskovanja so bili: stopnja vpetosti policije v posamezne lokalne skupnosti, partnerstvo med policijo in lokalnimi skupnostmi, obstoječe oblike policijskega dela v skupnosti, delovanje varnostnih sosvetov v občinah in odzivanje policije na subjektivne in objektivne oblike ogroženosti lokalnega prebivalstva. Uporabljeni sta bili kvantitativna in kvalitativna metoda – anketiranje ter skupinski usmerjeni intervjuji. O možnostih implementacije sosedskih straž v Sloveniji je v prihodnje še veliko prostora za raziskovanje, v primeru vpeljave pa bi bilo potrebno izvajati pogoste raziskave o uspešnosti te vrste povezovanja.

13 ZAKLJUČEK

Policijsko delo v skupnosti se je zaradi odtujenosti od skupnosti in policijskega nasilja kot nova oblika policijskega dela najprej pojavila v zahodnih državah (ZDA, Kanada, VB). Tudi v Sloveniji smo po osamosvojitvi pričeli z reformo policijskega dela po vzoru ZDA, vendar pa so nekateri elementi PDS obstajali že v obdobju od konca druge svetovne vojne dalje in so se kazali v različnih nalogah policistov in v načinu organiziranja policijskega dela.

Policijsko delo v skupnosti nima enotne opredelitve, različni avtorji pa pojem opredeljujejo podobno. Skupna točka vseh opredelitev je t.i. partnersko sodelovanje med policijo in skupnostjo. Gre za proaktiven pristop k reševanju problematike v skupnosti. PDS se v Sloveniji udejanja predvsem skozi

delovanje posvetovalnih teles ter s preventivnimi akcijami in projekti s strani policije, pri čemer je nosilec preventivne dejavnosti vodja policijskega okoliša.

V Sloveniji smo se pri implementaciji policijskega dela v skupnosti soočali z različnimi problemi, glavni pa je bil nerazumevanje temeljne filozofije ter prehitro in nekritičen prenos idej policijskega dela v skupnosti. Pristop k policijskemu delu v skupnosti ter partnerskemu sodelovanju bi lahko bile t.i. sosedske straže, ki pri nas na formalni ravni še ne obstajajo.

Začetek ustanavljanja sosedskih straž sega nekaj desetletij v zgodovino. V tem času so programi prešli meja ZDA, njihovo število in članstvo se je povečalo, prilagodili pa so se tudi novjšim zahtevam sosesk. Do danes pa so sosedske straže ohranile prvoten namen, tj. preprečevanje kriminalitete v nekem ožjem okolju, in delovanje na temelju prostovoljnega dela.

Sosedske straže so bile temelj mnogih raziskav, ki podajajo zelo različne zaključke. Raziskave so obravnavale vpliv programa na gibanje kriminalitete, strah pred kriminaliteto in vzroke, ki prebivalce pritegnejo k sodelovanju v sosedskih stražah.

V tem prispevku so obravnavani tudi evropski primeri dobrih praks s področja sosedskih straž. Ravno ti primeri so pokazatelji, da je ta institut mogoče implementirati v različna okolja. Na podlagi primerov vpeljave sosedskih straž iz tujine bi lahko tudi v Sloveniji oblikovali podoben program. Na ta način bi se življenje prebivalcev, predvsem v urbanih okoljih, pomembno izboljšalo.

LITERATURA

- An Garda Síochána. (2013). *Community Crime Prevention Programmes*. Pridobljeno na <http://www.merriestreet.ie/wp-content/uploads/2013/01/Community-Crime-Prevention-Programmes.pdf>
- Baker, T. E., Baker, J. P. in Zezza, R. (1999). Neighborhood watch: A leadership challenge. *FBI Law Enforcement Bulletin*, 68(2), 12-18.
- Bayley, D. H. in National Police Research Unit (Australia). (1986). *Community policing in Australia - An appraisal: Working paper*. Pridobljeno na <https://www.anzpa.org.au/anzpire/acpr-publications> 7
- Bennett, T. (1989). Factors related to participation in neighbourhood watch schemes. *British Journal of Criminology*, 29(3), 207-218.
- Bennett, T., Holloway, K. in Farrington, D. P. (2006). Does neighborhood watch reduce crime? A systematic review and meta-analysis. *Journal of Experimental Criminology*, 2(4), 437-458.
- Bennett, T., Holloway, K. in Farrington, D. (2008). The Effectiveness of Neighborhood Watch. *Campbell Systematic Reviews*, 4(18). Pridobljeno na <http://www.campbellcollaboration.org/lib/?go=monograph>

- Brodsky, A. E., O'Campo, P. J. in Aronson, R. E. (1999). PSOC in community context: Multi-level correlates of a measure of psychological sense of community in low-income, urban neighbourhoods. *Journal of Community Psychology*, 27(6), 659–679.
- Bussell, H. in Forbes, D. (2002). Understanding the volunteer market: The what, where, who and why of volunteering. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 7(3), 244-257.
- Carson, A. J., Chappell, N. L. in Dujela, C. E. (2010). Power Dynamics and Perceptions of Neighbourhood Attachment and Involvement: Effects of Length of Residency versus Home Ownership. *Housing, Theory and Society*, 27(2), 162-177.
- Cirel, P., Evans, P., McGillis, D. in Whitcomb, D. (1977). *Community Crime Prevention Program, Seattle: An Exemplary Project*. Washington, D.C.: Government Printing Office.
- College of Policing. (2014). Neighbourhood Watch: What Works Briefing. Pridobljeno 10. 09. 2014 na http://www.college.police.uk/en/docs/What_works_Neighbourhood_watch.pdf
- Curtis, J. (1971). *Voluntary association joining: A cross-national comparative note*. American Sociological Review, 36(5), 872-880.
- David H. Bayley. (1986). Community policing in Australia: an appraisal. *Working paper. Report Series No. 35*, National Police Research Unit.
- Department of Justice, the Police Service of Northern Ireland (PSNI) in the Northern Ireland Policing Board (NIPB). (2012). *Evaluation of Neighbourhood Watch: Final report*. Pridobljeno na <http://www.nidirect.gov.uk/neighbourhood-watch-leaflet.pdf>
- Dubow, F. in Podolefsky, A. (1979). Citizen Participation in Collective Responses to Crime. Evanston: Center for Urban Affairs.
- European Crime Prevention Network. (2014). *Common Housing Estates*. Pridobljeno 12. 09. 2014 na <http://www.eucpn.org/goodpractice/showdoc.asp?docid=265>
- European Crime Prevention Network. (2014). *Estonian Neighbourhood Watch Association (ENWA)*. Pridobljeno 12. 09. 2014 na <http://www.eucpn.org/goodpractice/showdoc.asp?docid=23>
- European Crime Prevention Network. (2014). *Nabohjælp - the new 'Neighbourhood Watch' in Denmark*. Pridobljeno 12. 09. 2014 na <http://www.eucpn.org/goodpractice/showdoc.asp?docid=303>
- European Crime Prevention Network. (2014). *Neighbourhood Watch in Multi-Family Dwellings*. Pridobljeno 12. 09. 2014 na <http://www.eucpn.org/goodpractice/showdoc.asp?docid=281>
- European Crime Prevention Network. (2014). *proNACHBAR*. Pridobljeno 12. 09. 2014 na <http://www.eucpn.org/goodpractice/showdoc.asp?docid=201>
- Feins, J. D. (1983). *Partnerships for neighborhood crime prevention*. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office.
- Glynn, T. J. (1981). Psychological sense of community: Measurement and application. *Human Relations*, 34(9), 789–818.

- Greenberg, S. W., Rohe, W. M. in Williams, J. R. (1985). *Informal citizen action and crime prevention at the neighborhood level*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, National Institute of Justice.
- Hussain, S. (1988). *Neighbourhood Watch in England and Wales: A Locational Analysis*. London: Her Majesty's Stationery Office (HMSO).
- Jere, M. (2013). Police officers's and citizens' attitudes toward the provision of safety/security in local communities in Slovenia: doctoral dissertation / Stališča policistov in državljanov do zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti v Sloveniji: doktorska dizertacija. Pridobljeno na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=54685>.
- Jere, M., Sotlar A., Meško G. (2012). Praksa in raziskovanje policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(1), 3-13.
- Kang, J. H. (2011). Participation in the Community Social Control, the Neighborhood Watch Groups: Individual- and Neighborhood-Related Factors. *Crime & Delinquency*, 20(10) 1-25
- Kogovšek, A. (2009). Predstavitev v skupnost usmerjenega policijskega dela v svetu in v Sloveniji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Varstvoslovje med teorijo in prakso: zbornik prispevkov/10. slovenski dnevi varstvoslovja*. Pridobljeno na <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/kogovsek.pdf>
- Lavarakas, P. J. (1981). *Factors Related to Citizen Involvement in Personal, Household and Neighbourhood Anti-Crime Measures: An Executive Summary*. Washington, D.C.: Government Printing Office.
- Lavarakas, P. J. in Herz, E. J. (1982). Citizen participation in neighborhood crime prevention. *Criminology*, 20(3-4), 479-498.
- Laycock, T. in Tilley, N. (1995). Policing and Neighbourhood Watch: Strategic issues. *Crime Detection & Prevention Series*, 11(4). Pridobljeno na http://www.popcenter.org/problems/credit_card_fraud/PDFs/Laycock_Tilley_1995.pdf
- Lobnikar, B. in Meško, G. (2010). Responses of police and local authorities to security issues in Ljubljana, The Capital of Slovenia. V M. Cools et al. (ur.), *Police, policing, policy and the city in Europe* (str. 175–195). The Hague: Eleven International Publishing.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo? *Teorija in praksa*, 38(2), 272-289.
- Meško, G. (2004a). Local safety councils in Slovenia – A story on attempts to make local communities responsible for solving crime and safety problems. V G. Meško, M. Pagon, B. Dobovšek (ur.), *Policing in Central and Eastern Europe. Dilemmas of contemporary criminal justice* (str. 734-744), Ljubljana: Faculty of Criminal Justice.
- Meško, G. (2004b). Partnersko zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti – želje, ideali in ovire. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 55(3), str. 258–265.

- Meško, G. (2009). Transfer of crime control ideas – Introductory reflections. V G. Meško in H. Kury (ur.), *Crime Policy, Crime Control and Crime Prevention – Slovenian Perspectives* (str. 5–19). Ljubljana: Tipografija.
- Meško, G. et al. (2012). Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni. Poročilo ciljnega raziskovalnega projekta. Pridobljeno na: http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/Tacen_15112012/Porocilo_CRP_zagotavljanje_varnosti_v_lokalni_skupnosti_FVV_2010_2012.pdf.
- Meško, G. in Klemenčič, G. (2007). Rebuilding legitimacy and police professionalism in an emerging democracy: The Slovenian experience. V T. Tyler, (ur.), *Legitimacy and Criminal Justice – International perspectives* (str. 84–114). New York: Russell Sage Foundation.
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). Policijsko delo v skupnosti: razumevanje uvoženih idej, njihova kontekstualizacija in implementacija. V G. Meško, M. Pagon, B. Dobovšek (ur.), *Izzivi sodobnega varstvoslovja* (str. 89-109). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Moley, S. in Budd, S. (2008). Neighbourhood Watch membership. V S. Nicholas in J. Flatley (ur.), *Circumstances of crime, Neighbourhood Watch membership and perceptions of policing: Supplementary Volume 3 to Crime in England and Wales 2006/07* (str. 55-67). Pridobljeno na <http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20110218135832/rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs08/hosb0608.pdf>
- National Neighborhood Watch – A Division of the National Sheriffs' Association. (2014). Pridobljeno 14. 09. 2014 na <http://www.nnw.org/>
- National Sheriffs' Association. (2010). *Neighborhood Watch Manual: USAonWatch - National Neighborhood Watch ProgramBureau*. Pridobljeno na http://www.hsvcommunitywatch.com/files/NSA_NW_Manual.pdf
- Pagon, M. in Lobnikar, B. (2001a). Ustanavljanje mestne policije: odnos prebivalcev mesta Ljubljane do novih oblik organiziranja policijske dejavnosti. *Varstvoslovje, revija za teorijo in prakso varstvoslovja*, 3(4), 233-246.
- Pagon, M. in Lobnikar, B. (2001b). V skupnost usmerjeno policijsko delo: primerjava med mnenji policistov in prebivalcev. *Varstvoslovje, revija za teorijo in prakso varstvoslovja*, 3(3), 182-189.
- Policija (2012a). *Zgodovina in razvoj*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/dravljani-in-policija/zgodovina-in-razvoj>.
- Policija (2012b). *Partnersko sodelovanje*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/dravljani-in-policija/1090>.
- Policija (2012c). *Vodja policijskega okoliša*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/dravljani-in-policija/514>.
- Predlog strategije v skupnost usmerjenega dela mestnega redarstva mestne občine Ljubljana. (2011). Pridobljeno na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PzPMgMvPrQUJ:www.ljubljana.si/file>

/1087247/strategija-v-skupnost-usmerjenega-dela-mestnega-redarstva-mestne-obine-ljubljana.pdf+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si

- Prezza, M., Amici, M., Roberti, T. in Tedeschi, G. (2001). Sense of community referred to the whole town: Its relations with neighboring, loneliness, life satisfaction, and area of residence. *Journal of Community Psychology*, 29(1), 29–52.
- Puddifoot, J. E. (2003). Exploring »personal« and »shared« sense of community identity in Durham city, England. *Journal of Community Psychology*, 31(1), 87–106.
- Ren, L., Zhao, J. S., Lovrich, N. P. in Gaffney, M. J. (2006). Participation community crime prevention: Who volunteers for police work? *An International Journal of Police Strategies & Management*, 29(3), 464-481.
- Royal, M. A. in Rossi, R. J. (1996). Individual-level correlates of sense of community: Findings from workplace and school. *Journal of Community Psychology*, 24(4), 395–416.
- Sampson, R. J. (1991). Linking the micro- and macrolevel dimensions of community social Organization. *Social Forces*, 70(1), 43–64.
- Sampson, R. J. in Groves, W. B. (1989). Community structure and crime: Testing social disorganization theory. *American Journal of Criminology Sociology*, 94(4), 774-802.
- Sherman, L. W. in Eck, J. (2002). Policing for crime prevention. V L. W. Sherman, D. P. Farrington, B. C. Welsh in D. L. MacKenzie (ur.), *Evidence-based crime prevention* (str. 295-329). London: Routledge.
- Skogan, W. G., in Maxfield, M. G. (1981). *Coping with Crime: Individual and Neighbourhood Reactions*. Beverly Hills: Sage.
- Skogan, W. G., Lewis, D. A., Dubow, F., in Gordon, M. T. (1982). *The Reactions to Crime Project: Executive Summary*. Washington, D.C.: US Department of Justice
- Thomas, V. B., Selvadurai, S., Er, A. C., Lyndon, N in Moorthy, R. (2011). Factors Influencing Commitment of Volunteers' in Neighborhood Watch Organization. *Journal of Social Sciences*, 7(4), 569-574.
- Titus, R. (1984). Residential burglary and the community response. V R. Clark in T. Hope (ur.), *Coping with burglary* (str. 97-130). Boston: Kluwer-Nijhoff.
- Vrtič, F. in Gorenak, V. (2008). Varnost v lokalni skupnosti – študija primera. *Lex localis – Revija za lokalno samoupravo*, 6(1), 41-70.
- Yarwood, R. (2012). Neighbourhood Watch. V *International Encyclopedia of Housing and Home* (Vol. 1, str. 90-95). Burlington: Esvier Science.
- Zakon o lokalni samoupravi. (2007). *Uradni list Republike Slovenije* (94).
- Zakon o občinskem redarstvu. (2006). *Uradni list Republike Slovenije* (106).
- Zakon o organizaciji in delu v policiji. (2013). *Uradni list Republike Slovenije* (15).